

О. С. Бондаренко,
д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
Н. Г. Савченко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.2.36

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В КОНТЕКСТІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

O. Bondarenko,
Ph.D., Professor of Department of Finance, Kyiv National Trade and Economic University, Kyiv
N. Savchenko,
Ph.D. in Economics, Associate Professor of Finance Department, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

MANAGEMENT OF FINANCIAL FLOWS IN THE CONTEXT OF EVALUATION OF EFFICIENCY OF SOCIAL INVESTMENTS

У статті досліджено особливості управління фінансовими потоками на вітчизняних підприємствах, обґрунтовано роль у забезпеченні раціональних форм реалізації соціальних інвестицій, визначено складові формування дієвого інструментарію кількісної оцінки ефективності соціальних інвестицій. Визначено, що соціальні інвестиції є важливим чинником забезпечення ефективності функціонування підприємств в умовах розвитку процесів соціалізації та формування конструктивної взаємодії в межах тріади "держава — підприємство — суспільство". Проаналізовано основні підходи до розкриття особливостей реалізації соціальних інвестицій вітчизняними підприємствами та визначено позитивні аспекти практики використання в мікро- та макрологістичних системах. Доведено, що ефективне функціонування підприємств в умовах поширеності процесів логістизації економіки та розширення масштабів діяльності логістичних систем можливе у випадку узгоджених дій щодо оптимізації фінансових потоків та максимізації соціальної цінності логістичних ланцюгів. Аргументовано, що створення соціальної цінності є обов'язковою умовою для забезпечення ефективного функціонування логістичної системи підприємства, а створення цінності логістичних ланцюгів — необхідною умовою фінансової стабільності в перспективі. Обґрунтовано актуальність та перелічено чинники, що визначають необхідність врахування фінансових потоків як важливого інструменту реалізації соціальних інвестицій підприємствами в умовах логістизації економіки. Доведено необхідність розробки відповідного мотиваційного механізму до формування раціональної структури фінансового забезпечення соціальних інвестицій та успішної їх реалізації власниками і найманими працівниками. Проведено аналіз вихідних фінансових потоків, які виникають на підприємствах у процесі реалізації соціальних інвестицій. Систематизовано вихідні фінансові потоки за напрямками спрямування соціальних інвестицій. Розроблено підходи теоретичного та прикладного характеру щодо вдосконалення методів оцінки ефективності соціальних інвестицій на основі врахування поточних та майбутніх фінансових потоків.

In the article the features of management of financial flows at domestic enterprises are investigated, the role in providing rational forms of realization of social investments is substantiated, components of forming of effective tools of quantitative estimation of efficiency of social investments are determined. It is determined that social

investments are an important factor in ensuring the efficiency of functioning of enterprises in the conditions of the development of socialization processes and the formation of constructive interaction within the triad "state — enterprise — society". The main approaches to the disclosure of the peculiarities of the implementation of social investments by domestic enterprises are analyzed and positive aspects of the practice of use in micro and macro-logistic systems are determined. It is proved that effective functioning of enterprises in the conditions of the prevalence of processes of logistics of the economy and expanding the scope of logistics systems is possible in the case of coordinated actions to optimize financial flows and maximize the social value of logistic chains. It is argued that the creation of social value is a prerequisite for ensuring the effective functioning of the logistics system of the enterprise, and the creation of the value of logistic chains is a prerequisite for financial stability in the long run. The urgency and listed factors, which determine the necessity of taking into account financial flows as an important tool for realization of social investments by enterprises in the conditions of logistics of the economy, are substantiated. The necessity of developing the appropriate motivational mechanism for formation of rational structure of financial support of social investments and their successful realization by owners and employees is proved. An analysis of the initial financial flows that arise at enterprises in the process of realization of social investments is carried out. The initial financial flows are streamlined in directions of direction of social investments. Theoretical and applied approaches to improve methods of evaluating the effectiveness of social investments based on taking into account current and future financial flows are developed.

Ключові слова: фінансовий потік, соціальні інвестиції, фінансове управління, логістична система, оцінка, логістизація, суспільство.

Key words: financial flow, social investments, financial management, logistics system, evaluation, logistics, society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах ефективне функціонування підприємств визначається об'єктивною закономірністю розвитку процесів соціалізації. Це обумовлено тим, що розвиток підприємств та підвищення добробуту власників стає неможливим, якщо фінансові цілі функціонування не відповідають соціальним інтересам суспільства. Згідно з сучасними дослідженнями кожен п'ятий долар, який перебуває під професійним управлінням, інвестується з урахуванням ESG критеріїв, які відображають вплив на навколишнє середовище, соціальну сферу, захист прав інвесторів, споживачів, управління підприємством [1]. Практика функціонування вітчизняних підприємств показує, що лише незначна їх частка провадить інвестиційну діяльність, додержуючись принципів соціальної відповідальності бізнесу.

Соціальні інвестиції є важливим чинником забезпечення ефективності функціонування підприємств та конструктивної взаємодії в межах триади "держава — підприємство — суспільство". За таких умов, кожне підприємство (мікрологістична система) як елемент макрологістичної системи прагне генерувати фінансові потоки шляхом забезпечення працівників сучасними компетенціями, розвитку взаємозв'язків та співпраці з різними учасниками внутрішньої та зовнішньої логістичної інфраструктури. В результаті стає очевидним, що ефективне функціонування підприємств в умовах поширеності процесів логістизації економіки та розширення масштабів діяльності логістичних систем можливе у випадку узгоджених дій щодо оптимізації фінансових потоків та максимізації соціальної цінності логістичних ланцюгів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Науковцями досліджено особливості реалізації соціальних інвестицій та соціального підприємництва. Значний внесок у теоретико-методологічні та прикладні аспекти соціальних інвестицій зроблено такими дослідниками як І. Березяк, В. Вайнер, З. Галушка, М. Гульбеняк, А. Зінченко, А. Керр, В. Кужель, Е. Лібанова, О. Панухник, У. Плекан та інші. Науковцями доведено, що соціальні інвестиції вітчизняних підприємств характеризується поступальним рухом, що зумовлено їх прагненням побудувати дієву систему, яка має лише пози-

тивно впливати на фінансові результати функціонування. В сучасних дослідженнях визначено три підходи до існування взаємозв'язку між соціальними інвестиціями та фінансовими результатами: 1) "значні фінансові витрати — фінансування соціальних заходів державою", 2) "неможливість оцінки результативності — складність структури соціальних інвестицій", 3) "отримання майбутніх економічних вигод — забезпечення постійного розвитку". Разом з цим, не розкритими залишаються питання оцінки впливу соціальних інвестицій на можливість формування та генерування поточних і майбутніх фінансових потоків підприємствами в умовах формування ними логістичних систем та виконання вимог логістизації економіки.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розкриття особливостей управління фінансовими потоками на вітчизняних підприємствах, обґрунтування ролі у забезпеченні раціональних форм реалізації соціальних інвестицій, визначення складових формування дієвого інструментарію кількісної оцінки ефективності соціальних інвестицій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі функціонування економіки України активізуються процеси реалізації соціальних інвестицій в господарській діяльності підприємств. Соціальне інвестування є важливою складовою управлінської практики, оскільки зацікавленість працівників у високих результатах роботи формується першочергово на основі усвідомлення про визнання та значимість в бізнес-команді. Теоретиками і практиками доведено, що для забезпечення фінансової стабільності та розвитку підприємств недостатньо високих фінансових результатів. Важливим є постійне мотивування працівників до креативності при виконанні своїх функцій за рахунок виконання завдань соціального розвитку. Масштабність глобальних логістичних систем визначає потребу постійного перегляду підходів, методів та інструментів управління для тих їх учасників, які прагнуть мати конкурентні переваги.

Підприємство ХХІ ст. — повноправний суб'єкт соціальної політики, для якого питання вдосконалення системи управління, переорієнтації на соціальні аспекти

діяльності є вкрай актуальними [2, с. 39—40]. Проблема соціалізації постає так гостро, що керівники змушені постійно переглядати власні підходи до процесу управління, враховувати передові технології, що вдосконалюють взаємозв'язок фінансового управління з іншими функціональними сферами управління господарською діяльністю. При цьому ключовими залишаються питаннями ефективного управління фінансовими ресурсами як базового принципу соціальної відповідальності.

Проведений аналіз свідчить, що в сучасних умовах значна кількість науковців під соціальними інвестиціями розуміє вкладення коштів в об'єкти соціальної сфери з метою покращення добробуту людей на основі формування нових процедур розподілу коштів серед різних верств населення. В цьому випадку основним призначенням соціальних інвестицій є орієнтування учасників інвестиційного процесу на отримання конкретного "корисного ефекту" для суспільства. Зарубіжні дослідники у категорії "соціальні інвестиції" часто вбачають процес соціально відповідального інвестування підприємств. Це є виправданим, оскільки інвестиційний внесок здійснює саме підприємницький сектор, реалізуючи соціальні програми та проекти. Основними характерними рисами соціального інвестування є: соціальний вплив (social impact) — цільова спрямованість на вирішення соціальних проблем; інновації (innovations) — застосування нових підходів в управлінні соціальними процесами; самооплатність і фінансова стійкість (selfrepayment and financial stability) — здатність вирішувати соціальні проблеми за рахунок доходів від господарської діяльності; масштабність (scale, range; dimensions) — збільшення масштабів діяльності і поширення досвіду з метою підвищення соціального впливу у суспільстві; підприємницький підхід (entrepreneurial approach) — здатність долати недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, що позитивно впливають на суспільство в цілому [3].

Грегори Діс виділив п'ять факторів, що визначають особливості реалізації соціального підприємництва:

- прийняття на себе місії створення і підтримки соціальних цінностей (блага);
- виявлення і використання нових можливостей для реалізації обраної місії;
- здійснення безперервного процесу інновацій, адаптації і навчання;
- рішучість дій, яка не обмежена ресурсами;
- висока відповідальність підприємця за результати своєї діяльності — як перед безпосередніми клієнтами, так і перед суспільством [4].

Реалізація процесів соціального інвестування на вітчизняних промислових підприємствах супроводжується тенденціями вкладення коштів у внутрішні програми, тобто у розвиток корпоративної культури та задоволення соціальних вимог працівників. Це "базовий" рівень соціальних інвестицій, лівова частка якого відводиться на сплату медичного страхування, загальнообов'язкового соціального страхування, підвищення кваліфікації працівників та покращення умов праці. Поряд з цим, є інвестиції "розширеного" рівня, спрямовані на покращення умов життя працівників, безпосередньо не пов'язаних з виконанням ними своїх обов'язків. "Вищий" щабель інвестицій передбачає вихід на зовнішній рівень інвестування. Це — вирішення проблем місцевої громади або ж проблем регіонального та державного рівнів [5].

The London Benchmarking Group виділяє декілька способів участі компаній в житті суспільства:

- добродійність — разова допомога у відповідь на прохання і звернення добродійних і громадських організацій;
- інвестиції в суспільство — розуміються цільові довгострокові соціальні програми, спрямовані на рішення однієї або декількох важливих громадських проблем, вибраних компанією як пріоритетні;

— комерційні ініціативи — програми, які можуть принести комерційну вигоду компанії, але, передусім, є важливими для місцевого співтовариства;

— підприємницька діяльність — безпосередня діяльність компаній, що приносить користь суспільству за суттю своєї діяльності через виробництво і продаж товарів і послуг.

Оцінка соціальних інвестицій компаній по моделі The London Benchmarking Group проводиться відповідно до вибраних способів участі в житті суспільства (добродійність, інвестиції в суспільство, комерційні ініціативи). При цьому в основі оцінки знаходиться визначення порівнювання витрат на соціальні програми компаній з їх результатами та довгостроковим впливом на життя суспільства [6].

Детальний аналіз соціальних інвестицій в Україні ускладнюється непрозорістю інформаційної політики вітчизняних підприємств, а саме неповнотою їх звітності щодо фінансових вкладень в реалізацію соціальних програм. Так, для вітчизняних компаній середній рівень розкриття інформації у 2013 р. становив 16,9 %, у 2014 р. — 17,1 %, а у 2015 р. — 21 %. В 2017 році середній рівень розкриття інформації з корпоративної соціальної відповідальності на сайтах українських компаній також залишався низьким — 21,7%. Здебільшого на корпоративних сайтах зустрічається інформація про практику трудових відносин, розвитку і підтримки громад та охорони довкілля. Найменше висвітлюються питання винагороди керівництву, програми впровадження соціальної відповідальності в логістичних ланцюгах [7].

В умовах логістизації економіки важливим напрямом вдосконалення управління фінансовими потоками в логістичних системах виступає розвиток соціального інвестування, яке надає можливості включення в господарську діяльність завдань одержання прибутку та вирішення соціальних проблем. Створення соціальної цінності є обов'язковою умовою для забезпечення ефективного функціонування логістичної системи, а створення цінності логістичних ланцюгів — необхідною умовою для фінансової стабільності.

Мікрологістична система підприємства, як складова багатовекторної та багаторівневої макрологістичної системи, здійснює значний вплив на суспільство. Можливості функціонування ефективних мікрологістичних систем визначаються здоровим суспільством, яке підвищує вимоги до ведення бізнесу. Підприємства, що формують логістичні системи, не можуть забезпечувати високі результати та розвиток без соціального інвестування, що свідчить про необхідність оцінки їх ролі в оптимізації управління фінансовими потоками. У результаті завдання фінансового та соціального управління постійно переплітаються у напрямку забезпечення ефективних інвестицій у розвиток персоналу, представників логістичної інфраструктури, учасників логістичних ланцюгів.

У результаті зростання кількості мікрологістичних систем підприємств та специфіка їх функціонування характеризують процес фінансового управління не як інструмент збагачення, а як засіб забезпечення подальшого розвитку на основі здійснення соціальних інвестицій. Важливими стають систематичний пошук, використання, передача інформації та знань, їх відтворення, накопичення інтелектуального капіталу в інтересах отримання конкурентних переваг, підвищення ефективності господарської діяльності та формування корпоративної пам'яті. Створення корпоративної пам'яті дасть можливість визначати цінні знання з питань управління, структурувати їх за критеріями цінності та сферами застосування, що в кінцевому варіанті сприятиме успішній реалізації соціальних інвестицій.

Процес управління знаннями про напрями реалізації соціальних інвестицій в логістичних системах підприємств та розподіл між ними фінансових потоків має здійснюватися на основі ряду функцій. А саме:

Таблиця 1. Фінансові потоки промислових підприємств за рівнями спрямування соціальних інвестицій

Зовнішні	Внутрішні
- розвиток місцевих громад	- забезпечення гармонійного професійного розвитку персоналу
- реалізація інноваційних екологічних проєктів та соціальних ініціатив	- впровадження принципів «зеленого офісу» та екологічної свідомості персоналу
- інформування суспільства про дотримання принципів соціальної відповідальності бізнесу	- формування корпоративної етики та корпоративної культури
- мінімізація шкідливих викидів завдяки використанню найсучаснішого обладнання	- забезпечення безпечних умов протікання виробничих процесів
- формування комунікацій з бізнес-тренерами та проведення тренінгів	- забезпечення ефективної роботи HR-менеджерів
- фінансування культурно-масового відпочинку	- формування соціального пакету
- медичне обстеження та профілактичне лікування	- створення відповідних умов праці для людей із особливими потребами, формування умов соціальної адаптації та професійного розвитку
- здійснення корпоративного волонтерства та корпоративної благодійності, які сприятимуть підтримці соціально значущих сфер з метою збільшення суспільного блага та створення сприятливої суспільної думки	- формування зацікавленості працівників до участі у благодійних та волонтерських заходах
- реалізація соціально значущих проєктів	- формування соціального тимбилдингу

1. Аналітична. Полягає в здійсненні переходу інформації до знань на основі методів порівняння, взаємодії та взаємозв'язків, включає відбір необхідних знань як із зовнішнього, так і внутрішнього середовища, формування додаткової цінності інформації шляхом її трансформації в аналітичні звіти та перспективної потреби для стратегічного розвитку, пошук додаткових джерел для формування та капіталізації корпоративних знань із застосуванням різних методів та засобів.

2. Розподільча. На її основі знання впорядковуються, проводиться оцінка їх корисності, здійснюється класифікація знань за певними критеріями та знання зносяться до корпоративної пам'яті. Структурування знань за критеріями цінності та сфери застосування сприяє оперативному розповсюдженню необхідних знань серед працівників. Доступність бази знань дає можливість зрозуміти кожному працівнику сутність знань своїх колег та усвідомлення того, що з бази знань кожен може взяти для себе з метою підвищення професійного та загального рівня знань та компетентностей, що інтенсифікують трансфер знань у колективі.

3. Охоронна. Створює бар'єри на шляху витоку інформації та знань щодо виробничих процесів, клієнтської бази, фінансових документів, стратегічних планів, досвіду, інновацій, ноу-хау тощо.

4. Інтеграційна. Формує можливості продажу знань та отримання знань щодо управління фінансовими потоками з корпоративної пам'яті шляхом обміну знаннями між мікрологістичними системами та їх елементами.

5. Створення нових знань. Сприяє переведенню неявних знань у явні, аналізу зворотних зв'язків із суб'єктами середовища інтересів, спостереженню за поведінкою ключових стейкхолдерів.

На процес управління знаннями у сфері спрямування фінансових потоків на соціальні інвестиції суттєво впливають трансформації, що відбуваються в методологічних засадах фінансового менеджменту. Це пов'язано з революційними змінами в технологіях управління фінансами підприємств на основі інтегрування бізнес-процесів, створенням центрів фінансової відповідальності, систем планування фінансових ресурсів на основі поєднання систем управління логістичними ланцюгами з системами управління взаємовідносинами з клієнтами.

Такий стан речей зумовлює необхідність нових підходів до знань, вмінь, навичок та компетентностей фахівців-фінансистів на підприємстві. У наборі стандартних функцій фінансиста з'являються консультування, надання аналітичних послуг, управління системами ділового інтелекту, реінжиніринг бізнес-процесів, бенчмаркінг, аутсорсинг, управління на основі цінності, управління фінансовими потоками в логістичних системах. Це вимагає підвищення їх компетенцій, яке можливе у випадку прагнення працівників до самовдосконалення та самоосвіти, чому сприяє мотивація до здійснення соціальних інвестицій або участі у їх реалізації.

Соціальні інвестиції відображають вкладення, корисний ефект від яких поширюється як на суспільство, так і на підприємство. Це ресурси, що спрямовуються на реалізацію стратегії соціальної відповідальності, соціальних програм та суспільно значущих інвестиційних проєктів. На думку сучасних дослідників, основними їх видами є інвестиції в розвиток персоналу, місцевих громад, ресурсозбереження та екологізації виробництва. Їх реалізація свідчить про високий рівень економічного розвитку, прогресивність менеджменту, високу організаційну культуру, надійні перспективи [8, с. 398—399]. Здійснення соціально відповідальних ініціатив поступово стає своєрідним трендом українського сьогодення для великих успішних підприємств [9].

Соціальне інвестування зорієнтоване на соціальних проблемах, поєднує соціальні та бізнес-ідеї для створення одночасно соціальної та економічної цінності. Рациональне фінансове управління визначає умови, напрями, пріоритетність соціальних інвестицій, формує можливості їх здійснення. Поряд з цим, використання соціальних інвестицій є ключем розвитку корпоративної культури, ефективного фінансового управління та сучасного суспільства. На підприємствах соціальні інвестиції за рівнями спрямування формують вихідні внутрішні та зовнішні фінансові потоки (табл. 1).

Їх врахування має бути відображеним при формуванні на підприємствах соціальних бюджетів та фінансових планів. Разом з цим, дієві методичні підходи до оцінки ефективності соціальних інвестицій мають відображати зіставлення вхідних і вихідних фінансових потоків та розрахунок чистого фінансового потоку від їх реалізації.

На вітчизняних підприємствах обсяги фінансових потоків за рівнями спрямування соціальних інвестицій визначаються дієвістю мотиваційних механізмів макрота мікро-рівнів. Це обумовлено тим, що зацікавленість власників до формування обсягів вихідних фінансових потоків для реалізації соціальних інвестицій визначається мотиваційними заходами державної політики у сфері забезпечення безпеки та розвитку підприємств. У свою чергу, покращення структури фінансових потоків, спрямованих на реалізацію соціальних інвестицій, можливо за умови відповідного рівня компетентності персоналу та мотивації до його постійного підвищення. Управління зазначеною мотивацією в умовах динамічних змін, які супроводжуються неможливістю точно спрогнозувати поведінку учасників логістичних ланцюгів та передбачити їх вплив на поведінку власників і працівників, обумовлює необхідність застосування системного підходу. Незважаючи на це, однією з проблем, яка залишається і в умовах формування підприємствами логістичних систем, є створення мотиваційно-логістичного середовища, яке забезпечить дієвість системи на основі відповідного мотиваційного механізму. Його функціонування має забезпечити раціональне управління фінансовими потоками для реалізації соціальних інвестицій та в результаті досягнення завдань соціального та фінансового розвитку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, соціальні інвестиції як об'єкти управління характеризуються специфічними рисами. Вхідні та вихідні фінансові потоки від соціальних інвестицій складно зіставляти через те, що порівняно з іншими видами вкладень, вигоди отримуються значно пізніше. Їм притаманна висока темпоральність, кожна окрема інвестиція має свій часовий проміжок найвищої віддачі вкладення [10, с. 72]. В умовах логістизації економіки промислові підприємства мають бути націлені на реалізацію соціально спрямованої форми ринкової поведінки з орієнтуванням на ефективні методи управління фінансовими потоками. Реалізація соціальних інвестицій має відображати раціональне використання фінансових ресурсів на основі оцінки поточних та майбутніх вхідних і вихідних фінансових потоків. У цьому напрямі подальші наукові дослідження будуть спрямовані на пошук дієвих методів співставлення поточних та майбутніх економічних вигод від реалізації соціальних інвестицій та розробку дієвих моделей прогнозування чистих фінансових потоків.

Література:

1. Global sustainable investment review 2016. Available at: http://www.gsi-alliance.org/wpcontent/uploads/2017/03/GSIR_Review2016 (accessed 20 September 2017).
2. Плекан У.М. Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування: дис....канд. екон.: 08.00.04 економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. — Тернопіль. — 2018. — 211 с.
3. Fil. Dr. Jan-U. Sandal Institute [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.janusandal.no/en/>
4. Dees, J.G. The meaning of social entrepreneurship. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke University's Fuqua School of Business, 2001 (revised vers.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf
5. Панухник О.В. Соціальні інвестиції як форма суспільної поведінки носіїв соціальної відповідальності / О.В. Панухник, У.М. Плекан // Галицький економічний вісник. — Т.: ТНТУ, 2016. — № 2 (51). — С. 51—61.
6. Орлова Н.С. Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні: монографія / Н.С. Орлова, А.О. Харламова. — Донецьк: Видавництво, 2014. — 250 с.

7. Індекс прозорості сайтів українських компаній — 2017 / Укладачі: Зінченко А., Резнік Н., Саприкіна М. — К.: Видавництво "Юстон", 2018. — 28 с.
8. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за заг. ред. А.М. Колота; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". — К.: КНЕУ, 2015. — 519 с.
9. Панухник О.В. Фінансові ресурси підприємств у системі факторів здійснення соціально відповідальної діяльності / О.В. Панухник, У.М. Плекан // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2017. — № 11. — С. 139—143.
10. Пархоменко Ю.М. Ринок соціальних інвестицій та його вплив на якість життя населення / Ю.М. Пархоменко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. пр. — Маріуполь: ПГТУ. — 2015. — Вип. 2 (12), Т. 3. — С. 69—77.
11. Мельник С.В. Соціальна відповідальність бізнесу як складова соціальної політики України [Текст] / С.В. Мельник // Економіка та держава. — 2007. — № 5. — С. 72—78.
12. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу: монографія / За загальною редакцією М.П. Буковинської. — К.: ЦП "Компринт", 2015. — 297 с.

References:

1. GSIA (2017), "Global sustainable investment review 2016", available at: http://www.gsi-alliance.org/wpcontent/uploads/2017/03/GSIR_Review2016 (Accessed 20 Jan 2019).
2. Pleskan, U.M. (2018), "Improvement of the mechanism of management of socially responsible activity of enterprises of instrument making", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Ternopil's'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet imeni Ivana Puliuia, Ternopil', Ukraine.
3. Sandal, Jan-U (2019), "Sandal Institute", available at: www.janusandal.no/en/ (Accessed 20 Jan 2019).
4. Dees, J.G. (2001), "The meaning of social entrepreneurship. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke University's Fuqua School of Business", available at: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf (Accessed 20 Jan 2019).
5. Panukhnyk O.V. and Pleskan, U.M. (2016), "Social investment as a form of social behavior of social responsibility carriers", Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk, vol. 2 (51), pp. 51—61.
6. Orlova, N.S. and Kharlamova, A.O. (2014), Kontseptual'ni zasady korporativnoi sotsial'noi vidpovidal'nosti v Ukraini [Conceptual Principles of Corporate Social Responsibility in Ukraine], Donetsk, Ukraine.
7. Zinchenko, A. Reznik, N. and Saprykina, M. (2018), Indeks prozorosti sajtyv ukrains'kykh kompanij — 2017 [The index of transparency of sites of Ukrainian companies], Vydavnytstvo "Yuston", Kyiv, Ukraine.
8. Kolot, A.M. and Hrishnova, O.A. (2015), Sotsial'na vidpovidal'nist' [Social responsibility], KNEU, Kyiv, Ukraine.
9. Panukhnyk, O.V. and Pleskan, U.M. (2017), "Financial resources of enterprises in the system of factors of socially responsible activity", Visnyk Sums'koho natsional'nogo ahrarnoho universytetu, vol. 11, pp. 139—143.
10. Parkhomenko, Yu.M. (2015), "The market for social investment and its impact on the quality of life of the population", Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi vlasnosti, vol. 2 (12), no. 3, pp. 69—77.
11. Mel'nyk, S.V. (2007), "Social responsibility of business as a component of social policy of Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. 5, pp. 72—78.
12. Bukovyn's'ka, M.P. (2015), Korporativna sotsial'na vidpovidal'nist' biznesu [Corporate social responsibility of business], TsP "Komprynt", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2019 р.